koopkracht te garanderen, ongeacht hun plaats van tewerkstelling.

Dienaangaande staat het aan de Raad om, wanneer hij een aanzienlijke wijziging in de kosten van levensonderhoud vaststelt, krachtens artikel 65, lid 2, Ambtenarenstatuut daaruit de consequenties te trekken door aanpassingscoëfficiënten vast te stellen.

De Raad beschikt over geen enkele beoordelingsmarge ten aanzien van de vraag of voor een bepaalde plaats van tewerkstelling een specifieke aanpassingscoëfficiënt moet worden ingevoerd, wanneer is vastgesteld dat de kosten van levensonderhoud daar aanzienlijk hoger zijn dan in de hoofdstad. De verplichting een dergelijke coëfficiënt in te voeren, kan met name niet afhankelijk zijn van de vraag of in die plaats al dan niet een groot aantal ambtenaren of personeelsleden van de Gemeenschappen is tewerkgesteld, en een door de instellingen gevolgde praktijk die erop is gericht, een numerieke drempel vast te stellen waaronder geen specifieke coëfficiënt zou moeten worden ingevoerd, is in strijd met de bepalingen van het Statuut. De toepassing van een numerieke drempel zou immers in strijd met het beginsel van gelijke behandeling ertoe leiden, dat ambtenaren en personeelsleden wier totale aantal onder die drempel ligt, worden gediscrimineerd ten opzichte van hun collega's die in de hoofdstad werken. Op grond van het beginsel van gelijke behandeling moet aan een dergelijke aanpassingscoëfficiënt terugwerkende kracht worden verleend tot de datum waarop een aanzienlijke wijziging in de kosten van levensonderhoud werd vastgesteld in de betrokken plaats van tewerkstelling ten opzichte van de gegevens voor de hoofdstad.

RAPPORT TER TERECHTZITTING
in zaak C-301/90 *

I — Uiteenzetting van de feiten

1. Artikel 64, eerste alinea, Ambtenarenstatuut (hierna: „Statuut") luidt als volgt:

„Op de bezoldiging van de ambtenaar, uitgedrukt in Belgische franken, wordt, na aftrek van de verplichte inhoudingen genoemd in dit statuut of in de ter toepassing daarvan vastgestelde verordeningen, een aanpassingscoëfficiënt van meer dan, minder dan of gelijk aan 100% toegepast, naar gelang van de levensomstandigheden in de verschillende plaatsen van tewerkstelling."

Artikel 65, lid 2, van het Statuut bepaalt het volgende:

„Bij aanzienlijke wijziging van de kosten van levensonderhoud beslist de Raad binnen

* Procestaal: Frans.

een termijn van ten hoogste twee maanden, welke maatregelen tot wijziging van de aanpassingscoëfficiënten dienen te worden getroffen en, zo nodig, of dit met terugwerkende kracht dient te geschieden."

2. Punt II, sub 1.1, van de bijlage bij besluit 81/1061/Euratom, EGKS, EEG van de Raad van 15 december 1981 tot wijziging van de methode voor de aanpassing van de bezoldigingen van de ambtenaren en de andere personeelsleden van de Gemeenschappen (PB 1981, L 386, blz. 6), luidt als volgt:

„Het Bureau voor de statistiek van de Europese Gemeenschappen stelt in overleg met de nationale diensten voor de statistiek van de Lid-Staten de gemeenschappelijke indexcijfers vast aan de hand waarvan de ontwikkeling van de door de Europese ambtenaren in de verschillende standplaatsen ervaren prijsstijging kan worden gemeten, zodat de geografische aanpassingscoëfficiënten van artikel 64 van het Statuut kunnen worden bijgewerkt.

Om de vijf jaar onderzoekt het Bureau voor de statistiek van de Europese Gemeenschappen in overleg met de diensten voor de statistiek van de Lid-Staten of de verhoudingen tussen de aanpassingscoëfficiënten op correcte wijze de gelijkwaardigheid in koopkracht verzekeren van de bezoldigingen die worden uitbetaald aan de personeelsleden die in hoofdsteden van de Lid-Staten werkzaam zijn.

Ten aanzien van de overige standplaatsen wordt een dergelijk onderzoek verricht wanneer uit objectieve gegevens blijkt dat er gevaar bestaat voor aanzienlijke afwijkingen ten opzichte van de voor de hoofdstad van het betrokken land waargenomen gegevens."

3. Na de bekendmaking van verordening (EGKS, EEG, Euratom) nr. 3295/88 van de Raad van 24 oktober 1988 tot rectificatie van de aanpassingscoëfficiënten welke in Denemarken, Duitsland, Griekenland, Frankrijk, Ierland, Italië, Nederland, Portugal, Spanje en het Verenigd Koninkrijk van toepassing zijn op de bezoldigingen en de pensioenen van de ambtenaren en de andere personeelsleden van de Europese Gemeenschappen (PB 1988, L 293, blz. 5), werden specifieke aanpassingscoëfficiënten ingevoerd voor Berlijn en Culham. Verschillende in München tewerkgestelde ambtenaren van de Commissie hadden een administratieve klacht ingediend strekkende tot nietigverklaring van hun salarisafrekening op grond dat deze geen aanpassing bevatte voor de stad München, waarvoor geen coëfficiënt bestaat. Deze klachten waren door de Commissie verworpen op grond dat in München, waar 16 ambtenaren en andere personeelsleden werkzaam waren, niet het aantal van 50 ambtenaren werd bereikt dat groot genoeg moest worden geacht om de vaststelling van een specifieke coëfficiënt buiten de hoofdstad te rechtvaardigen. Inmiddels hebben verschillende van deze ambtenaren beroep ingesteld bij het Gerecht van eerste aanleg (zie het arrest van 17 oktober 1990, zaak T-134/89, Hettrich, Jurispr. 1990, blz. II-565, en zaak T-22/90, Brambilla, doorhaling van 1 april 1992, niet gepubliceerd), waarin zij bezwaar maken tegen het feit dat geen specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München werd vastgesteld.

4. In juni 1989 had de Commissie een voorstel ingediend voor een verordening van de Raad tot rectificatie van de bezoldigingen en de pensioenen van de ambtenaren en andere personeelsleden van de Europese Gemeenschappen met ingang van 1 juli 1988 en houdende wijziging van de aanpassingscoëfficiënten welke van toepassing zijn op deze bezoldigingen en pensioenen met ingang van 1 januari 1989, met daarin (met terugwerkende kracht tot 1 januari 1988) een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor

München. Bij de vaststelling van verordening (EEG, Euratom, EGKS) nr. 2187/89 van de Raad van 18 juli 1989 tot rectificatie van de bezoldigingen en de pensioenen van de ambtenaren en andere personeelsleden der Europese Gemeenschappen met ingang van 1 juli 1988 en houdende wijziging van de aanpassingscoëfficiënten welke van toepassing zijn op de bezoldigingen en de pensioenen van de ambtenaren en andere personeelsleden van de Europese Gemeenschappen met ingang van 1 januari 1989 (PB 1989, L 209, blz. 1), besloot de Raad evenwel, de beslissing over de specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München uit te stellen. Die specifieke aanpassingscoëfficiënt werd evenmin vastgesteld bij verordening (EEG, Euratom, EGKS) nr. 3728/89 van de Raad van 11 december 1989 houdende aanpassing van de bezoldigingen en de pensioenen van de ambtenaren en andere personeelsleden der Europese Gemeenschappen, alsmede van de aanpassingscoëfficiënten welke van toepassing zijn op deze bezoldigingen en pensioenen (PB 1989, L 364, blz. 1).

5. Bij brief van 21 december 1989 herinnerde de Commissie de Raad aan de voornaamste redenen die haars inziens de vaststelling van een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München rechtvaardigden. In deze brief wees de Commissie in de eerste plaats op het aanzienlijke verschil tussen de kosten van levensonderhoud in deze standplaats en die in de hoofdstad, waartoe zij zich baseerde op de uitkomst van prijsonderzoeken die het Bureau voor de statistiek van de Europese Gemeenschappen in samenwerking met de bevoegde diensten van het Statistische Bundesamt had verricht (een verschil van 8%). In de tweede plaats gaf zij te kennen, dat in München voldoende ambtenaren en personeelsleden (te weten 16 personen) werkzaam waren, welk aantal kon worden vermeerderd met de ongeveer 100 leerkrachten van de Europese school te München (de leerkrachten van de Europese scholen hebben op grond van hun geldelijke regeling recht op dezelfde aanpassingscoëfficiënt als die welke in hun plaats van tewerkstelling voor de ambtenaren van de Gemeenschappen geldt).

6. Op 22 juni 1990 diende de Commissie bij de Raad een nieuw voorstel in, waarin werd voorzien in een rectificatie van 0,6% van de voor de bezoldigingen geldende tabellen, een wijziging van de aanpassingscoëfficiënten en de vaststelling van een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München. Op basis van dit voorstel stelde de Raad verordening (Euratom, EGKS, EEG) nr. 2258/90 van 27 juli 1990 vast tot rectificatie van de bezoldigingen en de pensioenen van de ambtenaren en andere personeelsleden van de Europese Gemeenschappen en houdende wijziging van de aanpassingscoëfficiënten welke van toepassing zijn op deze bezoldigingen en pensioenen van de ambtenaren en andere personeelsleden van de Europese Gemeenschappen (PB 1990, L 204, blz. 1).

7. Op grond van deze verordening werden de tabellen voor de bezoldigingen van de ambtenaren met ingang van 1 juli 1989 gecorrigeerd en de aanpassingscoëfficiënten voor sommige landen bijgewerkt. In afwijking van het voorstel van de Commissie werd geen aanpassingscoëfficiënt vastgesteld voor de in München tewerkgestelde ambtenaren en andere personeelsleden van de Europese Gemeenschappen.

II — Schriftelijke procedure

8. Het verzoekschrift van de Commissie is op 3 oktober 1990 ter griffie van het Hof ingeschreven.

9. De schriftelijke procedure heeft een normaal verloop gehad. Het Hof heeft, op rapport van de rechter-rapporteur en gehoord de advocaat-generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

III — Conclusies van partijen

10. De *Commissie van de Europese Gemeenschappen*, verzoekster, concludeert dat het den Hove behage:

— verordening nr. 2258/90 van de Raad van 27 juli 1990 nietig te verklaren voor zover daarbij geen specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München is vastgesteld;

— voor zover nodig, te verklaren dat de bepalingen van deze verordening van kracht zullen blijven tot de in aansluiting op het arrest vast te stellen nieuwe verordening.

11. De *Raad van de Europese Gemeenschappen*, verweerder, concludeert dat het den Hove behage:

— het door de Commissie ingestelde beroep tot nietigverklaring van het besluit van de Raad om geen specifieke aanpassingscoëfficiënt vast te stellen voor de bezoldigingen van de in München tewerkgestelde gemeenschapsambtenaren ongegrond te verklaren.

IV — Middelen en argumenten van partijen

De ontvankelijkheid

12. De *Raad* vertrouwt, wat de ontvankelijkheid van het beroep betreft, op de wijsheid van het Hof. Het Hof hoeft immers alleen het besluit tot verwerping van het voorstel van de Commissie betreffende de vaststelling van een aanpassingscoëfficiënt voor München te onderzoeken. In juni 1990 zijn bij de Raad *twee* voorstellen ingediend. Het ene had betrekking op de rectificatie van de bezoldigingen en de pensioenen van de ambtenaren alsmede op de wijziging van bepaalde aanpassingscoëfficiënten, het andere op de vaststelling van een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München, die aanvankelijk was voorgesteld in 1989. In een eerste stadium bestond de tekst die de Raad op 22 juni 1990 werd voorgelegd uit één voorstel voor een verordening waarin drie aspecten, de rectificatie van de bezoldigingen, de wijziging van bepaalde coëfficiënten en de vaststelling van een specifieke coëfficiënt voor München, werden geregeld. Omdat de Raad met dit laatste onderdeel waarschijnlijk niet akkoord zou gaan en gelet op de in de Raad bestaande meerderheid over de eerste twee onderwerpen, stemde de Commissie er later mee in haar voorstel van 22 juni 1990 in tweeën te splitsen, met alle gevolgen van dien voor de toepassing van de artikelen 148 en 149 EEG-Verdrag. Zo nam de Raad het voorstel tot rectificatie van de bezoldigingen en de wijziging van bepaalde coëfficiënten aan, en verwierp hij het voorstel betreffende de vaststelling van een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München. Alleen dit laatste besluit tot verwerping, en niet verordening nr. 2258/90 van de Raad, moet aan het oordeel van het Hof worden onderworpen.

13. De *Commissie* benadrukt, dat er tijdens het onderzoek van haar voorstel van 22 juni 1990 door het Comité van permanente vertegenwoordigers geen eenparigheid van stemmen bestond om het voorstel in die zin te wijzigen, dat de invoering van een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München zou worden geschrapt. Daarop stemde de Commissie ermee in, dat het derde onder-

werp van haar voorstel werd gesplitst van de eerste twee, met dien verstande dat haar aanvankelijke voorstel in zijn geheel in één keer moest worden onderzocht. Dit laatste geschiedde tijdens de 1423e bijeenkomst van de Raad (Begroting) van 27 juli 1990.

De afbakening van de bestreden handeling door de Raad houdt er geen rekening mee, dat het geschil in essentie draait om de weigering van de Raad om een specifieke coëfficiënt voor München vast te stellen. De Commissie meent de wettigheid van verordening nr. 2258/90 in geding te moeten brengen op grond dat deze, in afwijking van het voorstel van de Commissie van 22 juni 1990, geen specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München vaststelt. Er behoeft geen rekening te worden gehouden met de verwikkelingen binnen de Raad tijdens het onderzoek van het voorstel van 22 juni 1990.

Ten gronde

14. Om te beginnen beklemtoont de *Commissie,* dat de omstandigheid dat Berlijn in oktober 1990 de hoofdstad van de Bondsrepubliek Duitsland is geworden, geen wijziging brengt in het voorwerp van het onderhavige geschil, dat betrekking heeft op de vaststelling van specifieke aanpassingscoëfficiënten voor bepaalde standplaatsen, wanneer de kosten van levensonderhoud daar sterker stijgen dan in de hoofdstad van de betrokken Lid-Staat.

15. Tot staving van haar beroep voert de Commissie vier middelen aan, ontleend aan schending van, respectievelijk, artikel 64 van het Statuut, de motiveringsplicht, de regels die de Raad zich zelf heeft opgelegd en het algemene non-discriminatiebeginsel.

16. In het kader van het eerste middel herinnert de Commissie aan een aantal arresten van het Hof (arresten van 15 december 1982, zaak 158/79, Roumengous Carpentier, Jurispr. 1982, blz. 4379; zaak 543/79, Birke, Jurispr. 1982, blz. 4425; gevoegde zaken 532/79, 534/79, 567/79, 600/79, 618/79 en 660/79, Amesz e.a., Jurispr. 1982, blz. 4465; zaak 737/79, Battaglia, Jurispr. 1982, blz. 4497; 28 juni 1988, zaak 7/87, Commissie/Raad, Jurispr. 1988, blz. 3401; en 4 februari 1982, zaak 817/79, Buyl, Jurispr. 1982, blz. 245), waaruit zij de conclusie trekt dat voor de vaststelling van een specifieke coëfficiënt voor een andere plaats van tewerkstelling dan de hoofdstad, aan twee cumulatieve voorwaarden moet worden voldaan. Zo moet a) een voldoende aantal ambtenaren of andere personeelsleden van de Gemeenschap er hun werkzaamheid uitoefenen en moet b) uit objectieve gegevens blijken dat er gevaar bestaat voor aanzienlijke afwijkingen ten opzichte van de voor de hoofdstad van het betrokken land waargenomen gegevens.

17. Voor de Commissie levert deze tweede voorwaarde in casu geen problemen op, aangezien er een verschil van 8 punten is geconstateerd. Bovendien heeft een gelijksoortige situatie onlangs geleid tot de vaststelling van specifieke aanpassingscoëfficiënten voor Culham, waar de ambtenaren en personeelsleden die aan het JET-project werken alsmede de leerkrachten van de Europese school zijn tewerkgesteld en waar een verschil van 3,9 punten met de kosten van levensonderhoud in de hoofdstad was vastgesteld. Hetzelfde geldt voor Berlijn, waar het Europees Centrum voor de ontwikkeling van de beroepsopleiding (Cedefop) en een bureau van de Commissie zijn gevestigd en waar een verschil van 9,7 punten kon worden vastgesteld. Uit de hierboven genoemde arresten blijkt overigens, dat voor Ispra een verschil van 2,76% voldoende werd geacht om de vaststelling van een specifieke coëfficiënt voor de provincie Varese te rechtvaardigen.

18. Ten aanzien van de eerste hierboven genoemde voorwaarde merkt de Commissie op, dat het begrip „voldoende aantal ambtenaren en personeelsleden" kwantitatief onbepaald is en ruimte laat voor een zekere beoordelingsmarge.

De Commissie vraagt zich af, of de Raad zijn beoordelingsbevoegdheid niet heeft overschreden door zonder enige rechtvaardiging af te wijken van haar voorstel van 22 juni 1990. Wanneer men het individuele recht van de ambtenaar op een bezoldiging die qua koopkracht niet verschilt al naar gelang van de plaats van tewerkstelling, afweegt tegen de vereisten verband houdend met een goed bestuur (beschikbaarheid van statistische gegevens, onderzoekskosten), blijft slechts een kleine beoordelingsmarge over.

Zo overwoog het Hof, dat voor de standplaats Ispra het aantal van enkele honderden ambtenaren en personeelsleden groot genoeg is bij een afwijking van 2,76%. Voor de standplaats Culham, waar 185 ambtenaren en andere personeelsleden zijn tewerkgesteld, is een aanpassingscoëfficiënt vastgesteld voor een verschil van 3,9%. De Raad heeft een verschil van 9,7% voldoende geacht voor de invoering van een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor 66 ambtenaren in Berlijn. Voor de hoofdsteden heeft het aantal tewerkgestelde ambtenaren en andere personeelsleden niet de doorslag gegeven [Kopenhagen (37), Madrid (28), Lissabon (17), Athene (15)], omdat deze aanpassingscoëfficiënten zijn vastgesteld op basis van een consumptiepatroon van een bevolkingsgroep met een inkomen dat vergelijkbaar is met dat van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen. Voor de hoofdsteden van Lid-Staten en derde landen waar het aantal tewerkgestelde ambtenaren zeer beperkt is, heeft men altijd rekening moeten houden met het consumptiepatroon van een bevolkingsgroep met een inkomen dat vergelijkbaar is met dat van ambtenaren.

De inaanmerkingneming van de leerkrachten van de Europese school te München en de ambtenaren van het Europees Octrooibureau heeft slechts een aanvullende beoordelingsfactor gevormd en doet niet af aan de waarde van de gebruikte statistische steekproef. Anders zouden de onderzoeken die betrekking hebben op de standplaatsen waar een beperkt aantal personen tewerk zijn gesteld, weer ter discussie moeten worden gebracht. De criteria aanzienlijk verschil in de kosten van levensonderhoud en aantal tewerkgestelde ambtenaren moeten hoe dan ook samen met het criterium voldoende aantal in de beschouwing worden betrokken. Zo rechtvaardigt een aanzienlijk verschil in koopkracht een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor een groep van minder dan 50 ambtenaren en personeelsleden, wanneer die coëfficiënt moet worden toegepast op een bevolkingsgroep van minstens 50 personen (zoals de leerkrachten van een Europese school die op basis van hun eigen geldelijke regeling aanspraak hebben op die coëfficiënt) en er cijfers beschikbaar zijn die dit verschil in koopkracht meten. Anderzijds kan een grotere groep ambtenaren of personeelsleden, zelfs wanneer het verschil in koopkracht klein is, de vaststelling van een specifieke aanpassingscoëfficiënt rechtvaardigen (zoals is gebeurd voor Ispra en Culham).

19. Bij haar voorstel voor een specifieke aanpassingscoëfficient voor München heeft de Commissie het volgende in aanmerking

genomen: de 16 ambtenaren van de Gemeenschap die in München werkzaam zijn, de reeds beschikbare statistieken (een verschil van 8% tussen de kosten van levensonderhoud in deze stad en in Bonn) alsmede de ongeveer 100 leerkrachten van de Europese school die eveneens recht hebben op de aanpassingscoëfficiënt en de ambtenaren van het Europees Octrooibureau, die qua consumptiepatroon vergelijkbaar zijn met Europese ambtenaren en reeds een compensatie ontvangen voor de kosten van levensonderhoud in München.

De Commissie geeft toe, dat zij aanvankelijk niet de juiste beoordeling voor München heeft gemaakt door ervan uit te gaan dat het richtgetal van 50 uitsluitend betrekking mocht hebben op ambtenaren en andere personeelsleden van de Gemeenschap. Gezien de situatie in München diende aan het hogere beginsel van gelijke koopkracht van alle ambtenaren, ongeacht hun plaats van tewerkstelling, de voorrang te worden gegeven boven de problemen van administratieve en statistische aard. Nu de koopkracht van in München tewerkgestelde ambtenaren duidelijk (8%) afwijkt van die van de ambtenaren en personeelsleden die in de hoofdstad werkzaam zijn, moet een specifieke coëfficiënt voor München worden vastgesteld ten einde te voldoen aan artikel 64 van het Statuut. Het besluit van de Raad is dus ongeldig omdat het de vereisten van artikel 64 niet laat voorgaan boven de nagenoeg te verwaarlozen vereisten van administratieve en statistische aard. De Commissie heeft aan artikel 64 van het Statuut een juiste uitlegging gegeven door de Raad het voorstel te doen, een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München vast te stellen. Door aan dit voorstel geen gevolg te geven heeft de Raad artikel 64 van het Statuut geschonden.

20. Tot staving van het tweede middel, ontleend aan schending van de motiveringsplicht, betoogt de Commissie dat de discussie in de Raad geen enkel element aan het licht heeft gebracht dat de door haar gevolgde redenering ontkrachtte, en dat de Raad heeft beslist zonder de redenen aan te geven waarom hij de overwegingen van de Commissie opzij heeft gezet. De Raad had de verwerping van het voorstel van de Commissie met redenen moeten omkleden.

21. Aangaande haar derde middel, ontleend aan schending van de regels die de Raad zich zelf heeft opgelegd, betoogt de Commissie, dat de Raad een praktijk heeft vastgelegd ter bepaling van de objectieve gegevens waaruit blijkt dat er gevaar bestaat voor aanzienlijke afwijkingen ten opzichte van de voor de hoofdstad van het betrokken land waargenomen gegevens, en dat hij hiervan slechts op gemotiveerde gronden kan afwijken. In casu was dit niet het geval.

22. Ten aanzien van het vierde middel, ontleend aan het algemene non-discriminatiebeginsel, verwijst de Commissie naar de rechtspraak van het Hof (arresten van 6 oktober 1982, zaak 59/81, Commissie/Raad, Jurispr. 1982, blz. 3329, en 28 juni 1988, zaak 7/87, reeds aangehaald), ten betoge dat het beginsel van gelijke behandeling de grondslag vormt van artikel 64 van het Statuut ten einde te waarborgen dat de koopkracht voor alle ambtenaren gelijk blijft ongeacht hun plaats van tewerkstelling. Bijgevolg is de bestreden verordening, die geen specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München vaststelt ofschoon uit gezamenlijke onderzoeken van het Bureau voor de statistiek van de Europese Gemeenschappen en de Duitse autoriteiten blijkt dat de kosten van levensonderhoud in deze plaats van tewerkstelling respectievelijk in de hoofdstad aanzienlijk verschillen, in strijd met het beginsel van gelijke behandeling. Dit zelfde beginsel zou de Raad ertoe moeten bewegen de da-

tum van inwerkingtreding van de nieuwe aanpassingscoëfficiënt vast te stellen op 1 januari 1988, aangezien de statistische verificaties dateren van eind 1987.

23. Voor het geval het Hof het onderhavige beroep gegrond mocht verklaren, zou het ter vermijding van een onderbreking in de bezoldigingsregeling tevens moeten verklaren dat de gevolgen van de nietig verklaarde verordening gehandhaafd dienen te blijven totdat de Raad de ter uitvoering van het arrest noodzakelijke maatregelen zal hebben getroffen.

24. Volgens de *Raad* stelt het onderhavige beroep het probleem aan de orde, wanneer voor een plaats van tewerkstelling een andere aanpassingscoëfficiënt moet worden vastgesteld dan die van de hoofdstad.

25. Ten aanzien van het middel ontleend aan schending van artikel 64 van het Statuut merkt de Raad op, dat op grond van de rechtspraak van het Hof (zie de arresten van 15 maart 1982, zaken 158/79 en 543/79; gevoegde zaken 532/79, 534/79, 567/79, 600/79, 618/79, 660/79 en 737/79, reeds aangehaald) een coëfficiënt moet worden vastgesteld voor een andere plaats van tewerkstelling dan de hoofdstad, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

— het aantal tewerkgestelde ambtenaren of andere personeelsleden van de Gemeenschap dient groot genoeg te zijn;

— uit objectieve gegevens moet blijken dat er gevaar bestaat voor aanzienlijke afwijkingen ten opzichte van de voor de hoofdstad waargenomen gegevens.

26. Deze criteria zijn bij de vaststelling van de specifieke aanpassingscoëfficiënten voor Culham, Berlijn en Varese volledig in acht genomen. Om na te gaan of de voorwaarden vervuld waren heeft de Raad, gebruik makend van de beoordelingsmarge waarover hij beschikt ten aanzien van de voorwaarde „voldoende aantal" ambtenaren, de door de Commissie voorgestelde benadering gevolgd en overwogen, dat er sprake was van een voldoende aantal wanneer in de betrokken plaats ten minste 50 ambtenaren of overige personeelsleden waren tewerkgesteld. Zo hier sprake is van een administratieve praktijk van de Raad, is zij in werkelijkheid gebaseerd op de door de Commissie voorgestelde benadering, te weten dat er een minimum aantal ambtenaren en andere personeelsleden van de Gemeenschap moet zijn om de relevante en noodzakelijke evaluaties op statistisch niveau door het Bureau voor de statistiek van de Europese Gemeenschappen en de eventuele vaststelling van een specifieke aanpassingscoëfficiënt mogelijk te maken.

Wat de standplaats München betreft, heeft de Commissie het initiatief genomen om zonder voldoende en overtuigende redenen af te wijken van de vroegere benadering. Deze houding van de Commissie is nieuw. Vroeger wees zij verzoeken en klachten van in München tewerkgestelde ambtenaren immers af met de verklaring, dat een statistisch onderzoek slechts bruikbaar zou zijn indien een voldoende aantal ambtenaren in München werkzaam was en dat 50 wel een minimum was. Nadat sommigen van deze ambtenaren beroep hadden ingesteld bij het Gerecht van eerste aanleg, wijzigde de Commissie haar standpunt door de Raad in juni 1988 een voorstel te doen voor de vaststel-

ling van een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München. De beoordelingselementen die de Commissie ter ondersteuning van haar voorstel voor een specifieke aanpassingscoëfficiënt voor München aanvoert, zijn onvoldoende om in rechte vast te stellen dat de Raad geen ander alternatief had dan aanvaarding van het voorstel van de Commissie.

27. De Raad betwijfelt of rekening kan worden gehouden met de functionarissen van het Europees Octrooibureau, met name omdat in de door de Commissie aan de Raad voorgelegde overwegingen geen melding meer wordt gemaakt van deze groep. Deze functionarissen alsmede de leerkrachten van de Europese school te München kunnen hoe dan ook niet meetellen voor de criteria ter vaststelling van het minimumaantal, omdat zij geen ambtenaren van de Gemeenschappen zijn. De bewoordingen van de artikelen 64 en 65 van het Statuut alsmede van besluit nr. 81/1061, reeds aangehaald, hebben immers slechts het oog op de ambtenaren en andere personeelsleden van de Gemeenschappen. Een aantal van 16 ambtenaren van de Gemeenschappen zou onvoldoende zijn geacht om een deugdelijk statistisch onderzoek mogelijk te maken, ware het niet dat de Commissie had voorgesteld om — in afwijking van de praktijk en de letter van de wet — ook rekening te houden met andere categorieën personen dan de ambtenaren en andere personeelsleden van de Gemeenschappen. Onder die omstandigheden kon de Raad de door de Commissie in dat verband aangevoerde rechtvaardiging niet aanvaarden.

28. Ten aanzien van de grief ontleend aan schending van de motiveringsplicht is de Raad geneigd, dit argument tegen de Commissie te gebruiken. Het staat namelijk allereerst aan de Commissie, de redenen uiteen te zetten waarom zij heeft voorgesteld van de bestaande praktijk af te wijken. De Raad behoefde niet de redenen aan te geven waarom hij het niet met de Commissie eens was.

29. Aangaande het middel ontleend aan schending van het algemene non-discriminatiebeginsel, is de Raad het met de Commissie eens dat artikel 64 van het Statuut is gebaseerd op het beginsel van gelijke behandeling van alle communautaire ambtenaren op het gebied van hun koopkracht, ongeacht hun plaats van tewerkstelling. De vaststelling van een specifieke aanpassingscoëfficiënt is niet nodig indien niet wordt voldaan aan één van de beide voorwaarden (aanzienlijke afwijking en voldoende aantal ambtenaren). In casu voldoet de plaats München niet aan de voorwaarde van een voldoende aantal ambtenaren, zodat de Raad in het onderhavige geval het algemene non-discriminatiebeginsel niet heeft geschonden.

30. Ten slotte betoogt de Raad dat, gelet op zijn opmerkingen omtrent de ontvankelijkheid van het beroep, het verzoek van de Commissie om de gevolgen van de nietig verklaarde verordening te handhaven totdat de Raad de maatregelen zal hebben genomen ter uitvoering van het arrest van het Hof, niet behoeft te worden ingewilligd. In geval van nietigverklaring zou deze zich immers alleen uitstrekken tot het besluit van de Raad om niet in te stemmen met de vaststelling van een coëfficiënt voor München, en verordening nr. 2258/90 als zodanig derhalve niet aantasten.

G. F. Mancini
rechter-rapporteur